

تهران / خیابان شهید مطهری
خیابان میر عماد / پلاک ۴
تلفن: ۵ - ۸۸۷۴۲۷۰۳ (۰۲۱)

قم / خیابان صفائی (شهنا) / انتهای کوی بیگدلی
نیش کوی شهید گلنوست / پلاک ۲۸۴
تلفن: ۷۷۳۶۱۶۵ - ۷۷۴۲۱۴۲ (۰۲۵۱)
همراه: ۹۱۲۵۵۱۷۲۵۸

آشنایی با دفاع مقدس

به اهتمام پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس

- تألیف: دکتر اسماعیل منصوری لاریجانی
- ویراستار: محمد حسن استادی مقدم
- ناشر: انتشارات خادم الرضا (ع)
- صفحه آرای: مر تفضی فتح اللهی
- لیتوگرافی: سپهر اسکندر
- نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۸۷
- شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
- بها: ۵۰۰۰ تومان
- شابک: ۶ - ۶۳ - ۲۵۹۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸
- جمع حقوق محفوظ است.

■ مراکز پخش:

- ستاد اجرایی طرح توسکا (میری توزیع سرسری کتاب ایران)
- تلفن: ۷۷۴۲۱۴۲ - ۷۷۳۶۱۶۵ (۰۲۵۱) / همراه: ۹۱۲۲۵۱۳۶۸۹
- فروشگاه صریح - تهران: خیابان انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، پلاک ۱۳۹۶ تلفن: ۶۶۹۵۴۱۰۸ (۰۲۱)
- پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس تلفن: ۵ - ۸۸۷۵۲۷۰۳ (۰۲۱)

آشنایی با دفاع مقدس

بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس
پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس

فهرست مطالب

۱۲.....	مقدمه
۱۵.....	■ فصل اول: بررسی سوابق مناقشات مرزی ایران و عراق
۱۹.....	قرارداد آماسیه (۱۵۵۵).....
۱۹.....	قرارداد زهاب (۱۶۳۹).....
۲۰.....	قرارداد کردان (۱۷۴۶).....
۲۱.....	قرارداد اول ارز روم (۱۸۲۳).....
۲۳.....	عهدنامه‌ی دوم ارز روم (۱۸۴۷).....
۲۴.....	یادداشت توضیحی.....
۲۶.....	عدم اعتبار حقوقی «یادداشت توضیحی».....
۳۰.....	پروتکل تهران ۱۹۱۱.....
۳۱.....	پروتکل اسلامبول ۱۹۱۳.....
۳۳.....	کمیسیون تحدید حدود ۱۹۱۴.....
۳۳.....	قرارداد ۱۹۳۷.....
۳۷.....	نقش انگلستان در انعقاد عهدنامه‌ی مرزی ۱۹۳۷.....
۴۰.....	لغو رسمی قرارداد ۱۹۳۷.....
۴۱.....	الف. اصل تغییر اوضاع و احوال.....

۴۲.....	ب. اصل وفای به عهد.....
۴۳.....	قطب‌نامه‌ی ۳۴۸ شورای امنیت.....
۴۴.....	عهدنامه‌ی ۱۹۷۵.....
۴۶.....	بررسی اعلامیه‌ی الجزایر.....
۴۸.....	نتیجه.....
۵۰.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:.....
۵۱.....	■ فصل دوم: شرایط حاکم بر جمهوری اسلامی ایران قبل از شروع جنگ
۵۴.....	الف. اوضاع سیاسی ایران.....
۶۳.....	ب. اوضاع اقتصادی ایران.....
۶۴.....	ج. اوضاع نظامی ایران.....
۶۶.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:.....
۶۷.....	■ فصل سوم: شرایط حاکم بر عراق قبل از تجاوز به ایران و اهداف تجاوز عراق
۶۹.....	الف. شرایط سیاسی، اقتصادی و نظامی رژیم عراق.....
۷۱.....	ب. توسعه‌طلبی صدام و جلب رضایت امریکا.....
۷۳.....	مهم‌ترین اهداف تجاوز رژیم عراق به جمهوری اسلامی ایران.....
۷۳.....	۱. حاکمیت مطلق بر اروند رود.....
۷۶.....	۲. استرداد جزایر سه گانه.....
۸۱.....	۳. تجزیه‌ی خوزستان.....
۱۰۰.....	۴. سرنگون کردن نظام جمهوری اسلامی.....
۱۰۲.....	۵. رهبری جهان عرب.....
۱۰۸.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:.....
۱۰۹.....	■ فصل چهارم: پیشینه و چگونگی آغاز تجاوز
۱۱۱.....	پیشینه و حوادث آغاز جنگ.....
۱۱۱.....	۱. نقض مکرر حریم هوایی، زمینی و دریایی ایران.....
۱۱۲.....	۲. لغو قرارداد ۱۹۷۵.....
۱۱۹.....	تحلیل حقوقی لغو قرارداد ۱۹۷۵.....
۱۲۵.....	چگونگی آغاز تجاوز.....
۱۲۵.....	۱. تجاوز سراسری ۳۱ شهریور ۱۳۵۹.....
۱۲۷.....	۲. اشغال شهرهای مرزی ایران.....
۱۲۸.....	۳. موضع‌گیری امام خمینی در برابر تهاجم ارتش عراق.....
۱۳۰.....	۴. مقاومت مردمی.....
۱۳۱.....	۵. تخریب مناطق مسکونی، درمانی و آموزشی.....
۱۳۲.....	۶. واکنش دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی.....
۱۳۴.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:.....

۱۳۵	■ فصل پنجم: دفع تجاوز
۱۳۷	افزایش توان دفاعی
۱۳۷	۱. فرماندهی امام راحل (ره) با حذف بنی صدر
۱۳۹	۲. حذف تفکر لیبرالها در تصمیم گیری و رویکردی کلاسیک به جنگ
۱۴۰	۳. تجهیز گروه های مردمی (بسج)
۱۴۲	۴. وحدت بین ارتش و سپاه
۱۴۳	۵. خودباری و اراده ی ملی
۱۴۴	تغییر فرایند دفاعی با مهم ترین عملیات ایران برای بیرون راندن دشمن
۱۴۴	۱. آزادسازی مناطق اشغال شده
۱۵۱	مواضع کشورها بعد از فتح خرمشهر
۱۵۳	مواضع سازمان های منطقه ای و بین المللی
۱۵۶	طرح چند سؤال و پاسخ آن
۱۶۰	وادار کردن مجامع بین المللی برای تصمیمی عادلانه (استراتژی عدل)
۱۶۰	۱. تثبیت مواضع دفاعی
۱۶۱	۲. فعال کردن حرکت دیپلماسی
۱۶۳	سلسله عملیات برون مرزی یا انهدامی
۱۶۳	۱. عملیات رمضان
۱۶۳	۲. عملیات ثارالله
۱۶۴	۳. عملیات مسلم بن عقیل
۱۶۴	۴. عملیات محرم
۱۶۴	۵. عملیات والفجر مقدماتی
۱۶۴	۶. عملیات والفجر ۱
۱۶۴	۷. عملیات والفجر ۲
۱۶۵	۸. عملیات های والفجر ۳ تا ۶
۱۶۵	۹. عملیات خیبر
۱۶۵	۱۰. عملیات میمک
۱۶۵	۱۱. عملیات بدر
۱۶۵	۱۲. سلسله عملیات (ایذایی) ظفر ۱ تا ۴
۱۶۶	۱۳. سلسله عملیات قدس ۱ تا ۵
۱۶۶	۱۴. سلسله عملیات عاشورای ۱ تا ۴
۱۶۶	۱۵. عملیات های والفجر ۸ (معروف به فتح فاو) و والفجر ۹
۱۶۷	۱۶. سلسله عملیات کربلای ۱ تا ۱۰
۱۶۸	۱۷. سلسله عملیات (نامنظم) فتح ۱ تا ۱۰
۱۶۸	۱۸. سلسله عملیات نصر ۱ تا ۹

۱۶۸.....	۱۹. سلسله عملیات (نامنظم) ظفر ۱ تا ۷.....
۱۶۹.....	نتایج عملیات برون مرزی.....
۱۷۰.....	چند سؤال و پاسخ آن.....
۱۷۲.....	واکنش دشمن در برابر توان دفاعی ایران و اقدامات سازمان ملل.....
۱۷۳.....	۱. عقب‌نشینی از مواضع اشغالی.....
۱۷۳.....	۲. تجهیز و سازماندهی گروهک منافقین.....
۱۷۳.....	۳. حمله به مناطق مسکونی (جنگ شهرها).....
۱۷۴.....	۴. حمله به کشتی‌ها و آلوده کردن محیط زیست.....
۱۷۵.....	اقدام شورای امنیت در صدور قطعنامه‌ی ۵۴۰.....
۱۷۹.....	۵. کاربرد سلاح شیمیایی.....
۱۸۰.....	منابع تأمین‌کننده‌ی سلاح‌های شیمیایی عراق.....
۱۸۲.....	دلایل اثبات کاربرد سلاح‌های شیمیایی توسط عراق.....
۱۸۲.....	۱. اعتراف کشورها و دولت‌ها.....
۱۸۳.....	۲. اظهارات دولتمردان عراق به کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ تحمیلی.....
۱۸۴.....	۳. گزارش‌های کارشناسان سازمان ملل متحد.....
۱۸۴.....	واکنش سازمان ملل در برابر کاربرد سلاح‌های شیمیایی توسط عراق.....
۱۸۸.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:.....
۱۸۹.....	■ فصل ششم: رویکرد حقوقی جنگ و علل پذیرش قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۱۹۲.....	طرح هشت ماده‌ای دبیر کل.....
۱۹۴.....	تصویب قطعنامه‌ی ۵۸۲.....
۱۹۶.....	تصویب قطعنامه‌ی ۵۸۸.....
۱۹۹.....	موضع ایران در برابر قطعنامه‌ی ۵۸۸.....
۲۰۴.....	زمینه‌های صدور قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۰۷.....	متن قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۰۹.....	نگاه تحلیلگران سیاسی و نظامی به قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۱۱.....	جمهوری اسلامی ایران و قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۱۴.....	طرح اجرایی دبیر کل.....
۲۱۵.....	دلایل پذیرش قطعنامه‌ی ۵۹۸ از سوی ایران.....
۲۱۵.....	۱. تغییر استراتژی حمایت مستقیم از صدام، تحت پوشش حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در خلیج فارس.....
۲۱۵.....	۲. معرفی صدام به عنوان چهره‌ی صلح‌طلب در محافل بین‌المللی.....
۲۱۵.....	۳. کاربرد وسیع سلاح‌های شیمیایی و میکروبی توسط عراق.....
۲۱۶.....	۴. تهدیدات بین‌المللی.....
۲۱۸.....	۵. سلب دفاع مشروع از ایران.....

۲۲۰.....	۶. تغییر روند تحولات در جبهه‌های نبرد.....
۲۲۱.....	۷. تحریم تسلیحاتی ایران.....
۲۲۱.....	امام خمینی(ره) و تعیین استراتژی دفاع.....
۲۲۴.....	عراق و قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۲۶.....	سازمان‌های بین‌المللی و قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۲۶.....	۱. جنبش عدم تعهد.....
۲۲۸.....	۲. سازمان کنفرانس اسلامی.....
۲۳۰.....	شورای همکاری خلیج و قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۳۲.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:.....
۲۳۳.....	■ فصل هفتم: روند اجرای بندهای قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۳۵.....	۱. مقام مذاکره کننده.....
۲۳۶.....	۲. دور جدید تجاوزات عراق.....
۲۳۷.....	۳. عملیات مرصاد.....
۲۴۰.....	۴. اعلام تاریخ آتش‌بس.....
۲۴۱.....	تجاوز به کویت و پذیرش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از سوی عراق.....
۲۴۶.....	نامه‌ی رئیس‌جمهوری عراق.....
۲۵۰.....	گزارش دبیرکل سازمان ملل درباره‌ی بررسی مسئولیت مخاصمه و اعلام متجاوز بودن عراق.....
۲۵۴.....	بررسی حقوقی گزارش دبیرکل.....
۲۵۷.....	عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری دبیرکل.....
۲۵۷.....	الف. قبول مجدد قرارداد الجزایر از سوی عراق.....
۲۵۹.....	ب. تجاوز عراق به کویت.....
۲۶۴.....	اجرای بند ۷ قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۶۵.....	موانع اجرای قطعنامه‌ی ۵۹۸.....
۲۶۵.....	۱. ناکارآمدی شورای امنیت.....
۲۷۲.....	۲. فقدان دادگاه و قوانین جزایی بین‌المللی.....
۲۷۸.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:.....
۲۷۹.....	■ فصل هشتم: پیامدها و دستاوردهای سیاسی - فرهنگی - اقتصادی دفاع مقدس.....
۲۸۱.....	۱. اعتماد به نفس و خودباوری.....
۲۸۲.....	۲. شکوفایی استعداد و خلاقیت.....
۲۸۳.....	۳. رشد باورهای دینی.....
۲۸۳.....	۴. تولد تفکر بسیجی.....
۲۸۵.....	۵. رشد فضایل اخلاقی و معنوی.....
۲۸۵.....	۶. تحول در صنایع دفاعی کشور.....
۲۸۷.....	۷. تزکیه‌ی نظام اداری کشور.....

۲۸۷	۸. حضور داوطلبانه‌ی مردم در جبهه‌ها
۲۸۹	۹. ستایش ظرفیت دفاعی مردم
۲۸۹	۱۰. نیروهای مردمی عشایری
۲۹۰	۱۱. تجارب سیاسی
۲۹۱	۱۲. تجارب اقتصادی
۲۹۵	۱۳. تجارب نظامی
۲۹۶	۱۴. تجارب فرهنگی
۲۹۶	۱۵. تحکیم وحدت ملی
۲۹۷	۱۶. رسوایی لیبرال‌ها و منافقین
۲۹۹	۱۷. آزمون روشنفکری
۳۰۰	۱۸. تأثیر در نگرش‌های علمی و پژوهشی دانشگاه‌ها
۳۰۱	۱۹. آزمون کارآمدی نظام جمهوری اسلامی
۳۰۲	۲۰. تأثیر در حوزه‌ی هنر و ادبیات
۳۰۵	۲۱. تکامل سازمان ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
۳۰۶	۲۲. خلق زیبایی‌ها
۳۰۸	۲۳. تکرار عاشورا و تجلی شهادت
۳۱۰	۲۴. سنگ‌سازان بی‌سنگر
۳۱۰	۲۵. سفیران آزاده
۳۱۱	۲۶. مشارکت فعال زنان
۳۱۱	۲۷. تأثیر در تحکیم روابط اجتماعی و روح برادری
۳۱۱	۲۸. تحکیم بنیان خانواده‌ها
۳۱۲	۲۹. تأثیر در فرهنگ عمومی کشور
۳۱۲	۳۰. شناخت دوست از دشمن
۳۱۲	۳۱. تجربه‌ی دفاع بازدارنده و همه‌جانبه
۳۱۳	۳۲. احیای نقش مساجد در دفاع مقدس
۳۲۴	دستاوردهای بین‌المللی و منطقه‌ای دفاع مقدس
۳۲۴	۱. تثبیت اقتدار جمهوری اسلامی ایران
۳۲۴	۲. تضمین استقلال کشور
۳۲۵	۳. تولد استراتژی نوین دفاعی
۳۲۵	۴. ایجاد الگوی مبارزه با قدرت‌های بزرگ
۳۲۵	۵. اثبات مظلومیت ایران در جهان
۳۲۵	۶. رشد روابط سیاسی و دیپلماسی با کشورها
۳۲۶	۷. اعتقاد به نقش ایران در تأمین امنیت منطقه
۳۲۶	۸. اثبات کارآمدی دین اسلام

۳۲۷.....	۹. شکست اهداف زمان بندی شده‌ی اسرائیل در خاورمیانه.....
۳۲۷.....	۱۰. شکست استراتژی مهار دو جانبه‌ی امریکا.....
۳۲۷.....	۱۱. ارزیابی عملکرد سازمان‌های بین المللی و منطقه‌ای.....
۳۲۸.....	۱۲. مطرح شدن بیش تر انقلاب اسلامی در سطح جهانی.....
۳۲۹.....	۱۳. شکست طرح‌های توسعه طلبانه‌ی دشمنان انقلاب اسلامی.....
۳۳۰.....	۱۴. آزمون حقوق بشر.....
۳۳۱.....	۱۵. بیداری جهان اسلام.....
۳۳۲.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:
۳۳۳.....	■ فصل نهم: فرهنگ شهادت و ایثار.....
۳۳۸.....	۱. ایمان به خدا.....
۳۳۹.....	۲. بینش و آگاهی.....
۳۴۰.....	۳. ولایت پذیری.....
۳۴۹.....	۴. دنیاگریزی و ساده زیستی.....
۳۵۷.....	۵. دعا و نیایش.....
۳۷۰.....	۶. ایثار و شهادت طلبی.....
۳۷۹.....	۷. صبر و مقاومت.....
۳۸۶.....	پیام‌ها و انتظارها.....
۳۹۴.....	به سؤالات زیر پاسخ دهید:
۳۹۵.....	منابع و مأخذ فارسی:
۳۹۷.....	منابع و مأخذ لاتین:
۴۰۰.....	Introduction

مقدمه

تجاوز سراسری ارتش رژیم عراق از زمین، هوا و دریا به خاک مقدس جمهوری اسلامی در ۳۱ شهریور سال ۱۳۵۹، حادثه‌ی مهمی است که بررسی ابعاد آن برای نسل حاضر و آینده‌ی تاریخ بسی حایز اهمیت است. اگرچه در علل تجاوز، لزوماً باید به ریشه‌ی تاریخی اختلافات ایران و دولت عثمانی نظر داشت، اما تجاوز رژیم عراق در مقطعی که تازه انقلاب اسلامی در ایران به پیروزی رسیده بود و هنوز ثبات لازم برای حل و فصل عادی امور داخلی خود نداشت و ارتش آن نیز سامان نیافته بود و نیروهای مردمی و انقلابی هم با حوادث داخلی درگیر بودند و حتی مرزبانی از حدود و ثغور مرزی با مشکل انجام می‌شد، و ده‌ها دلیل دیگر، این تأمل را برمی‌انگیزد که رژیم عراق با این تجاوز گسترده، چه اهدافی را دنبال می‌کرد؟

همچنین بررسی نحوه‌ی تجاوز ارتش عراق با در نظر گرفتن اوضاع سیاسی، اقتصادی

و نظامی طرفین، نکات ظریفی را در اختیار محققان و اندیشوران سیاسی - نظامی قرار خواهد داد، و مهم‌تر از آن، همه را در تنظیم و تحلیل این حادثه‌ی عظیم در تاریخ دو ملت کمک شایان توجه خواهد کرد؛ و حتی نقش پیچیده‌ی دولت‌ها و سازمان‌ها - به‌ویژه قدرت‌های بزرگ مدعی حقوق بشر و استقلال ملت‌ها - در وقوع تجاوز و سپس موضع‌گیری‌های آن‌ها طی هشت سال جنگ، از فرازهای مهم این حادثه به شمار می‌رود.

آن‌چه خواننده‌ی عزیز در این کتاب می‌خواند، در واقع سیر تحلیلی همین فرایند از سه عنصر «علل، اهداف و شرایط» تجاوز است؛ و اگر به خوبی این مقطع را شناسایی نکنیم و حتی زوایای فرعی قضیه را در نظر نگیریم، به نتیجه‌ی قابل قبولی نخواهیم رسید. سپس مطالعه‌ی سیاست دفاعی نظام جمهوری اسلامی در برابر تجاوزی از پیش طراحی شده، می‌تواند معیاری درست به خواننده‌ی محترم در قضاوت‌ها و اظهار نظرهای درباره‌ی تجاوز و دفاع بدهد.

بخش مهم و گسترده‌ی این کتاب، پرداختن به سیاست دفاعی ایران است. اگرچه در آغاز تجاوز، به دلیل نفوذ لیبرال‌ها و افرادی چون بنی‌صدر در مصادر قدرت سیاسی و نظامی ایران، تدوین استراتژی دفاعی عملاً ناممکن بود، اما پس از حذف آن‌ها و حضور مستقیم حضرت امام (ره) در رأس فرماندهی جنگ، استراتژی دفاعی ما در دو شکل «مهار و دفع تجاوز» هویت یافت؛ به طوری که ما تا عملیات بیت‌المقدس که به آزادسازی خرمشهر منجر شد، سیاست مهار دامنه‌ی تجاوز با هدف آزادسازی اراضی و شهرهای اشغالی را تعقیب می‌کردیم؛ و پس از آن، سیاست دفع تجاوز، ضلع دیگر استراتژی دفاعی ما را تشکیل می‌داد. ورود به خاک عراق در بعضی از مناطق و انهدام مراکز نظامی و تسلیحاتی، غالباً در راستای سیاست دفع تجاوز صورت می‌گرفت.

ضمناً در تحلیل و بررسی این مقطع، به سؤالات و شبهاتی چون «چرا بعد از فتح خرمشهر جنگ ادامه پیدا کرد؟ آیا مسؤولیت ادامه‌ی جنگ با ایران نیست؟» و سؤالاتی از این قبیل، پاسخ خواهیم داد. همچنین تأثیر فعالیت‌های دیپلماسی، به‌ویژه

تصمیم‌گیری‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد و صدور قطعنامه‌ها در روند جنگ عراق علیه ایران، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

جنگ عراق علیه ایران، به دلایل مختلف پایان نظامی نداشت، بلکه آنان که عراق را علیه جمهوری اسلامی ایران به تجاوز وا داشتند، باهمه‌ی توان به میدان آمدند و مانع از آن شدند که ارتش عراق در میدان نبرد به ایران ببازد، از این رو سمت و سوی تحولات جنگ را به پایانی حقوقی - سیاسی کشاندند؛ به طوری که صدور قطعنامه‌ی ۵۹۸، فصل‌الخطاب همه در ماجرای هشت سال نزار و درگیری است؛ به همین دلیل در این کتاب قطعنامه‌ی ۵۹۸ و مفاد بندهای دهگانه‌ی آن مورد بررسی و تحلیل دقیق قرار گرفته است. بند شش قطعنامه‌ی مذکور که خواسته‌ی به حق جمهوری اسلامی ایران در طول جنگ بود، با تشکیل کمیته‌ی کارشناسی به منظور تشخیص آغازگر جنگ و نهایتاً اعلامیه‌ی دبیر کل وقت سازمان ملل متحد مبنی بر این که رژیم عراق شروع کننده‌ی جنگ در تاریخ ۱۳۵۹/۶/۳۱ بوده است، و همچنین تعیین خسارت جنگی در بند هفتم و چگونگی تأمین آن و علل عدم اجرای کامل قطعنامه‌ی ۵۹۸ و بررسی موانع آن، از مطالب خواندنی این کتاب است.

فصل پایانی، به پیامدها و دستاوردهای دفاع مقدس و نقش فرهنگ ایثار و روحیه‌ی شهادت‌طلبی رزمندگان در کسب پیروزی‌ها اختصاص یافته است. در پایان هر فصل، سؤالاتی به منظور تحقیق و مطالعه‌ی بیش‌تر دانشجویان عزیز مطرح شده است. امید است با همکاری و همدلی استادان محترم و دانشجویان علاقه‌مند، بتوانیم حتی‌المقدور مسؤولیت خود را در برابر مجاهدت رزمندگان و فداکاری شهیدان خدا جوا داد کنیم. ای دل بیا به عهد امانت وفا کنیم تقصیرهای رفته به خدمت ادا کنیم

و السلام

۱۳۸۷/۶/۲۱

ا.م. لاریجانی